

Bilim kendinden daha önce gelenlerin omuzlarında yükselir. Buna bilimin yeşerdiği topraklar da, gelenekler de diyebilirsiniz. Okuyacağınız yazıda Almanya'dan gelen bilim tohumlarının bu topraklarda nasıl yeşerdiğini ve nasıl ulu bir Çınar olduğunu izleyeceksiniz.

Bir Tıp Dâhisi, Prof. Dr. Ferhan BERKER

Nezih HEKİM

Bir tıp dâhisi, A. Ferhan Berker, 1 Mayıs 1914'de İstanbul, Bâbüali caddesinde, Molla Fenari mahallesinde doğdu. İlk ismi Abdurrahman olup, babası Mehmet Berker, annesi Emine hanımdır.

Ferhan hoca henüz dört yaşındayken, 1918 yılında 1. Dünya Harbi İstanbul işgali sırasında Fatih Askerlik Şubesinde görevli olan babası, yabancı işgal kuvvetlerinden bazıları tarafından saldırıya uğramış. Ardından da bir takım ekonomik zorluklarla karşılaşınca, hocanın babası, 1921 yılında eşini ve üç çocuğunu alıp Selanik'e göç etmiş. Küçük Ferhan, 1921'de

Mübadele günlerinde çok büyük zorluklar yaşanmış, insanlar evlerini kaybetmiş Fevziye mektebi de 1923'te tüm öğrencileri ile birlikte Selanik'den anavatana taşınmış, Selanik'teki okul da kapanmıştı.

Selanik'te Fevziye mektebine başlamış. Birinci sınıfta okuduğu sırada, 9 Eylül 1922'de, içinde yaşadıkları büyük dedelerinden kalma dört kapılı konağın, İzmir çevresinden gelen Rumlara tahsis edilmesi ile Kavala'da bulunan dayılarının yanına gönderilmiş.

Ancak o günlerde, Kavala'da Türk mektebi olmayıp, sadece Arap'ça eğitim yapan Kavala'lı Mehmet Ali Paşa'nın imaretinden beslenen bir okul varmış. Aile, oğullarını bu okula göndermek istemeyince, hoca da kardeşleri ile birlikte bir yıl okula gidememiş.

1923 başında aile yerleşmek üzere, önce İstanbul'a, sonra da İzmir'e göç etmiş. Hoca da, 1923'ten 1926'ya kadar İzmir Göztepe İlkokulu'nda imtihanla üçüncü sınıfa başlamış ve vali konağının karşısında oturdukları sırada, İktisat Kongresi için İzmir'e gelen Atatürk'ü, valinin ailesi tarafından verilen bir ziyafet sırasında görmek şerefine erişmiş.

1926 sonunda babasının işinin İstanbul'a nakli üzerine Bakırköy'e yerleşip Bakırköy ilkokuluna (Taş Mektep) kaydettirilmiş ve bu okuldan 1927 yılında birincilikle mezun olmuştur. Vefa Orta Okulu'nun Cağaloğlu'ndaki Taş Mektebi'nde 6. ve 7. sınıfta okurken, bu okula trenle gidip geliyormuş. Bakırköy'den trene binen Ferhan hoca, ya Kumkapı ya da Sirkeci'de trenden iniyormuş. Ancak 7. sınıfta arkadaşlarının ayartması ile Gülhane Parkına gidip derslerini ihmal edince, ikmale kalmış ve bu olay tahsil hayatının değişmesine yol açmış. Vefa Orta Okulu'nu 1930'da birincilikle bitirip, 1930'da yeni açılan Pertevniyal Lisesi'ne kaydolmuş. 1933'te de Pertevniyal Erkek Lisesi'nden pekiyi dereceyle mezun olmuş. Hoca o sı-

ralarda yapılmaya başlayan Bakalorya sınavını da birincilikle bitirmiş.

Hocanın bizlere anlattığı kadarı ile, o sıralarda akli fikri hep mühendislikteymiş. Hatta kendine çok özel bir alan da seçmiş, "yurt dışında baraj ve su mühendisliği konusunda eğitim yapmak". Hoca, yurt dışına gidilmesine ilişkin her türlü sınav girer ve başarı ile geçer. İş en son sağlık kontrollerine geldiğinde doktorlar hocayı çok zayıf bulurlar ve yurt dışına gitmesine izin vermezler. Böylelikle ileride bir tıp dâhisi olacak Ferhan'ın mühendislik rüyası da bitmiş olur. Hoca bu hayal kırıklığının ardından, 1933 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'ne kaydolarak, tıp eğitimine başlar ve tam altı yıl sonra, 1939 Haziran döneminde pekiyi derece ile mezun olur. Tıp Fakülte diploma numarası, 2073/5541'dir. Tıp doktoru diplomasındaki imzalar: Maarif Vekili: Hasan Âli Yücel, İ. Ü. Rektörü: C. İnsel, Dekan: Prof. Dr. Kemal Atay'dır.

Hoca, 4 ay ikinci Dahiliye Kliniğinde fahri olarak çalıştıktan sonra askere gitmiş ve 1941 yılında terhis olmuş. 1947 yılına kadar altı yıl vekil, fahri ve asli asistan olarak aynı klinikte çalışmış ve 13 Ocak 1947'de iç Hastalıkları ihtisas sınavını başarı ile vererek iç hastalıklarında birinci sınıf mütehassıs unvanını almıştır. İhtisas jürisi: Ord. Prof. Dr. Erich Frank, Ord. Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp, Ord. Prof. Dr. Sedat Tavat ve Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli'dir.

Hoca, 1950 senesinde, Erythema Nodosum hakkındaki tezi ile Doçent ünvanını almış. Doçentlik komisyonu üyeleri: Ord. Prof. Dr. E. Frank, Ord. Prof. Dr. Muzaffer Esad Güçhan, Prof. Dr. E. Ş. Egeli, Prof. Dr. Muzaffer Sevki Yener ve Prof. Dr. Nebil Bilhan'dır.

Akıcı bir şekilde Almanca, Fransızca ve İngilizce dillerini bilen Doç. Dr. Ferhan Berker önce 1953'te Almanya ve İngiltere'ye mesleki incelemeler için gitmiş. Sonra da, hocası Erich Frank'ın izni ile, 1957'de de mesleki incelemeler yapmak üzere Amerika'ya Michigan Ann Arbor'a (Division of Endocrinology and Metabolism, University of Michigan Medical School) gitmiş. 1959 Mart ayına kadar iki yıldan fazla, dahiliye departmanı endokrinoloji, metabolizma ve diyabet bölümünde, hem klinisyen hem de laboratuvarcı olarak çalışmış. Fajans ve Conn'un laboratuvarında idrarda kortizol çalışılırken glukuronidaz enzimi ile steroidlerin tamamının serbest kalması sağlanırken, Ferhan hoca, bu aşamayı yapmadan bir deney yapmış ve idrarda serbest kortizolü tayin edecek yeni bir yöntem geliştirmiş. Bugün hepimizin düşünmeden yararlandığı bu yöntemin kâşifi Ferhan hocadır.

Hoca, 1957 ile 1959 yılları arasında Michigan Ann Arbor'da primer aldosteronizmi keşfeden Stefan S. Fajans ve Jerome W. Conn ile birlikte çalışmıştır.

Ülkesine dönen Doçent Ferhan Berker, 10 Eylül 1964'te profesör kadrosuna atanmış. Profesörlük jürisi: Ord. Prof. Dr. E. Ş. Egeli, Ord. Prof. Dr. Arif İsmet Çetingil, Prof. Dr. Müfide Küley, Prof. Dr. Reşat Garan ve Prof. Dr. Kenan Tükel'dir. Profesör Ferhan Berker, 1964'te tekrar Kanada, Almanya, Amerika, İsviçre ve Fransa'ya gönderilmiş ve oralarda bilimsel incelemelerde bulunmuş.

Hoca, henüz öğrenci iken derslerine yardım ettiği Vefa Erkek Lisesi kimya öğretmenini Cenap hanım ile evlenmiş ve 3 çocuğu olmuştur. En büyük kızı, Bige Berker, çok uzun yıllar Belçika devlet televizyonunda yapımcı olarak çalışmış. Diğer iki oğlundan, Mehmet Berker, İngiltere'de mimar, Ali Berker de halen Amerika'da kimya mühendisi olarak çalışmaktadır.

Ferhan hoca, ikinci evliliğini 1974'de Feriha hanımla yapmıştır. Feriha hanım, Atatürk'ün isteği üzerine İran'dan Güzel Sanatlar Akademisi'ne minyatür hocası olarak Rıza Şah Pehlevi tarafından gönderilen Hüseyin Tahirzade'nin öğrencisidir.

Hocanın asistanlık, baş asistanlık ve doçentlik dönemlerinde, bir asistana çalışma konusu olarak verilen bir konu, ihtisas konusu ise, bu çalışmalar takdim edildiğinde yayın listesine yazılmaz ve müşterek çalışmalar hocasının ismi ile birlikte zikredilmiştir. Bu nedenle de Ferhan hocanın yayın listesi kabarık gözükmez. Çok ilginç bir Periarteritis nodosa vakasını gösterdiği ve tıp cemiyetinde tebliğ ettiği halde, yayınlamadığından yakınıdır.

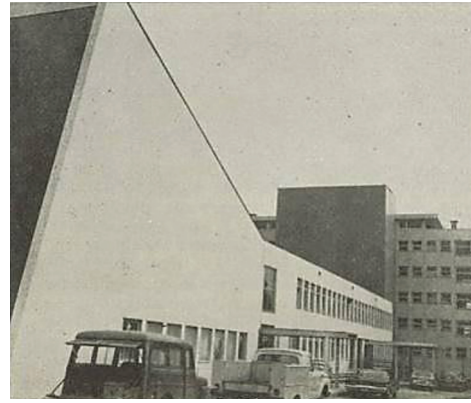
Hoca, 2. Dahiliye Kliniğinde E. Frank'ın muhtelif klinik derslerini, seminerlerini ve bilimsel toplantılarını tercüme etmiştir. 150 adet yayını vardır.

- Erich Frank'ın ders notlarını 1941 yılında bir kitap haline getirmiş, Ekrem Perk ve Kemal Dramur ile birlikte editörlüğünü yapmış ve yayına hazırlamıştır.
- Hocası E. Frank'ın Karbonhidrat Metabolizması Patolojisi adlı kitabını tercüme etmiştir.
- İleitis terminalis hakkında, Dr. Nejat Harmanlı ile birlikte bir telif eser yayınlamıştır.
- Eozinofili (ploro) Pnömotiler.
- Hipoglisemik komanın klinik, biyosimik, elektroensefalografik ve elektrokardiyografik tetkiki (İ. S. Aksel, Sevda Alatas, Kâzım Dağyolu ile birlikte)
- Innen Körper anemisi.
- Kahilde Crypto-erythroblastosis.
- La maladie de potassium artificielle, recherches sur l'hyperpotassemie experimentale chez les sujets normaux (M. Mitrani ve O. N. Ulutin ile birlikte).
- Ayrıca hocanın bilimsel araştırma sonuçlarını bildirdiği 24 tane orijinal makalesi Pub Med adlı bilimsel indeksde tüm dünyaya duyurulmuştur.

Hocanın daha önce İstanbul Çemberlitaş semtinde muayenehanesi varmış. Ben hoca ile birlikte çalışmaya başladığımda, muayenehanesi artık Valikoncağı Caddesi'nde Ana apartmanında idi. Daha sonraları muayenehanesini, ileride ikinci kez evlenerek eşi olacak, saygıdeğer merhume Feriha Hanımın, Şişli Halâs-kârgazi Caddesi'ndeki, Halas apartmanındaki dairesine taşıdı.

Hoca, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı'na bağlı Endokrinoloji, Metabolizma ve Beslenme Bilim Dalında öğretim üyesi iken, 13 Temmuz 1984 tarihinde yaş haddinden emekli olmuştur.

Hocanın üniversiteye sayısız katkıları olmuştur. Hocanın teklifi üzerine üniversitede dokuz kişilik plan ve bütçe komisyonu kurulmuştur (H. Alp, F. Berker ve diğer hocalar). Bu komisyonun görevi bütçenin takdimini yapmak idi. Ayrıca bir bilimsel araştırma ve eğitim komisyonu (Remzi Özcan başkanlığında) ile bir de hukuk komisyonu kurulmasını teklif etmiş ve gerçekleştirmiştir. Hoca bu iki komisyonun görevinin hem örgütlenme, hem de bütçeyi hazırlamak olduğunu ve bu komisyonların ilk meyvelerinden birinin de İç hastalıkları ve Cerrahi birimlerinin inşaatlarının yapılması olduğunu sıklıkla dile getirirdi.

Hoca Amerika'da olduğu gibi müstakil güzel bir iç hastalıkları binasının yapılmasına çok önem veriyordu. İnşaatın yapılmasındaki gayreti ve üstlendiği rolleri her fırsatta büyük bir keyifle anlatırdı.

Burada hiç unutamayacağım bir anımdan söz etmek istiyorum. Hoca, emekli olduktan yıllar sonra bir ritim bozukluğu ile kendi yaptırdığı binada hasta olarak yattı. Ona kalp pili takılması gerekli idi. Öğrencileri bu pilin takılması için hocadan 10.000 TL istediler. Hocanın hiç bu kadar üzülmediğini ve tepki göstermediğini hatırlamıyorum. Nasıl olur diyordu. Bu kadar mı vefasız olunur. "Sizleri eğittim, bu yattığım binayı yaptırmak için ne emekler çektim. Bu sayede burada yüzbinlerce hasta şifa buldu, sizler doktor oldunuz ve ihtisas yaptınız" dedi. Ama saatlerce kimse her an ölebilecek hocası için kollarını kıpırdatmadı, hatta odasına dahi gelmediler. Eşi altınlarını bozdurdu ve 10.000 TL'yi getirince öğrencisi kalp pilini taktı.

Hoca, klinik kimya laboratuvarlarında otomasyonu üniversite senatosuna kabul ettirmiş ve ilk otomasyon laboratuvarını kurmuştur. Laboratuvar 2. dahiliyenin giriş katında, hocanın yanına girdiğim 1970 yılında kurulmaya başlamıştı. O zaman laboratuvarların başında Dr. Muzaffer Öner ve Zişan hanımefendiler vardı. Bu vesile ile sınıf arkadaşım Salih Cengiz (şimdi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde adli tıp profesörü) ile ilk otomasyonu öğrenen ve kullanan kimyacılar olduk. Yıllar sonra aynı model Cerrahpaşa Merkez laboratuvarında Prof. Fikret Biyal hocanın önderliğinde uygulandı.

Şurasını unutmamak gereklidir ki, hoca, klinisyenlerin araştırma laboratuvarlarını kurması, bizzat içinde çalışması ve kullanmasını teklif ederek bu alışkanlığın yerleşmesine vesile olmuştur.

Ben kişisel olarak, 1940'lı yıllarda klinik bilim nasıl bir gelişme seyrediyordu, bunlara şahit olmadım. Ancak hoca o yıllar elektrokardiyogramın fotoğrafla çekildiğini anlatırdı (özellikle, Ekrem Perk ve Kemal Dramur tarafından). 1945 senesinde direkt yazıcın getirilmesinin büyük bir olay olduğunu bir çok kez dile getirmiştir. Hoca, Prof. Dr. Rengin Dramur ile yaptığı söyleşide, bu elektrokardiyogram aletini ilk kendisinin kullandığını anlatmıştır. Bununla hem göğüs derivasyonlarını, hem de istediği derivasyonları kullanabildiğini anlatıyordu.

Hoca bu makine ile bugün ancak mekanizmasını anlayabildiğimiz bir yolla insülinin doğrudan doğruya beyine olan etkisini incelemiş, bunun için de 1945'den 1948'e kadar Bakırköy Akıl Hastanesine koşturmuştur. İ. Şükrü ve Kazım Dağyolu ve Sevda Alatas Ceyhan ile insülin enjeksiyonundan sonra elektroensefalografik, elektrokardiyografik ve biyokimyasal değişiklikleri saptamış ve bu 3 yıllık çalışma sonuçlarını arkadaşları ile birlikte 1949'da uluslararası bir Deneysel Patoloji Kongresinde bildirmiştir.

Hoca, gerçek anlamda ilk endokrinoloji laboratuvarını kurmuştur

Endokrinoloji- Metabolizma ve diyabet laboratuvarı, Ferhan hoca ile Remzi Özcan hocanın bilfiil gayreti ile kurulan iç hastalıkları binasının 2. dahiliye bölümünün bodrum katında, morgun yanında kurulacaktı.

İzninizle burada biraz kendimden bahis etmek istiyorum. Ben; kendim de 1969 yılında Ankara Üniversitesi, Diyarbakır Tıp Fakültesi'nde okurken, analitik bir eğitim yapıp, tekrar

tıp fakültesine dönmek üzere, İstanbul'a, İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesine geldim. 1970 yılında kimyada okurken, tüm Dünya'da kimyanın babası sayılan Prof. Fritz Arnd'in öğrencisi Prof. Dr. Baha Erdem'in öğrencisi olma mutluluğuna ulaştım. Tüp tutmasını ondan öğrendim. Baha hoca, bilimle klinisyenliği birleştirmiş, gerçek bir bilim adamının Prof. Ferhan Berker olduğunu anlatır, Ferhan beyin Tıp fakültesinden, kimyaya gelip Arnd'in derslerini dinlediğinden, Cenap adlı bir kimya öğrencisinin derslerine yardım ettiğinden söz açardı (yukarıda da belirttiğimiz gibi, hoca daha sonraları Cenap hanım ile evlenmiştir). Bu sohbetleri adeta büyük bir güç duymuşçasına sınıf arkadaşım Salih Cengiz Praktikum laboratuvarında Ferhan hocanın yanında çalıştığından bahis etti. Ben, "Salih yarın yanına geliyorum, bana bu yeri tarif eder misin?" dedim. Salih ertesi gün, beni hoca ile tanıştırdı. O sırada hocanın odasının önünde otobüs kuyruğundan daha uzun bir hasta kuyruğu vardı. İçeri girdiğimde, her taraf kitap, makale ve notlarla dolu idi. Masanın üzerinde testis boyutlarını ölçen, tahtadan yapılmış bir tespih dikkatimi çekmişti. Dr. Halil Azizlerli bir hastanın ekzoftalmusunu ölçmek için gözlüğe benzer bir ölçü aleti ile ölçüm yapıp birtakım rakamlar yazdırıyordu. Bir hasta muayene olurken, diğer hastalar odayı dolduruyor ama hoca kimseye kızmıyordu. Bir yandan çocukların boy ve kiloları alınıyor, bir yandan beyaz perdeli bir paravanın ardından hastaları muayene ediyor, bir yandan eski Türkçe ile, sanki steno ile not alıyormuş gibi not alıyor, bir yandan da bir başka hastanın derdini dinliyordu.

Hiçbir hocanın kapısında böyle bir kuyruk olmaması dikkatimi çekmişti. Hoca bu kadar işinin içerisinde beni de dinlemeye başlamıştı. "Kimya yaşamdır, ben biyokimya, farmakokimya

Hocanın 2. Dahiliye'deki odasının önünde her zaman otobüs kuyruğundan daha uzun bir hasta kuyruğu olurdu. İçeri girdiğinizde, her tarafın kitap, makale ve notlarla dolu olduğunu görürdünüz.

falan anlamam” demişti. “Kimya, kimyadır. Önce adam gibi kimyacı olunur, sonra neyin kimyacısı olmak istiyorsan, olursun” diye devam etti. Ama hocam, ben endokrinolojiyi de kimya kadar merak ediyor ve öğrenmek istiyorum dedim. Hoca bir an sustu ve sandalyesinde arkaya doğru yaslandı. Bir daha söyle dedi. Ben de tekrar ettim. “Efendim, ben endokrinolojiyi de öğrenmek istiyorum” dedim. Hoca da “bak evladım, senin ve senin gibi bin adamın hayatı sadece kortizolü anlamaya yetmez” dedi. Ben biraz hayal kırıklığına uğramış ve şaşırılmışım.

Bu büyük adam benimle konuşuyor ve bana değer veriyordu, ama neden cesaretimi kırıyor, anlayamamıştım. Sonra bana Embden-Meyerhoff yolunu sordu. Ben de “bilmiyorum” dedim. “Bak ben sana şimdi anlatayım” dedi ve anlayamayacağım kadar derin ve detaylı anlattı. Yarım saati geçmişti, halen glukozdan glukoz-6-fosfata, oradan da fruktoz 1,6 difosfata geçilmişti. Asıl temel enerji kaynağı fruktoz diyordu. Fruktozu anlayamadın mı enerji metabolizmasını da anlayamazsın diyordu. Meyve ve sperm sıvısının temel karbonhidratının neden fruktoz olduğunu izah ediyordu. Ben “pekiyi glukoz” deyince kızdı. Glukoz sadece enerji değil, canlının yapısal malzemelerinin üretilmesi ve enerjinin depolanması için de gerekli diye anlatıyordu. Fruktozu da saf enerji maddesi olarak düşünme diyordu. Bana, “biraz da ara metabolizmadan gliserolü söyle bakalım” dedi. Ben, şaşırılmış kalmıştım. Bir yandan odasındaki kuyruk uzuyor, bir yandan hastalar odasının içerisine dolmuş, bir yandan kağıtlara hoca enerji metabolizmasının inceliklerini kusursuz formüllerle yazıyor, bir yandan da tamamına cevap veremediğim sorular soruyordu.

“Pekii son soru” dedi. “Mezomeriyi duydun mu?” Ben de büyük bir zevkle ilk Arnd’ın da gösterdiği gibi diye başlayınca, sözüme devam ettirmede, “tamam” dedi, “yarın gel işe başla”.

Yıl 1971, Rektörlüğe gittim, Haluk Alp hoca, 14. dereceden bir hademe kadrosu ile işe başlayacağını söylediğinde şaşırılmıştım. Zararı yok dedim. Ben para vermeseler de gelirim demiştim. Salih beni İç hastalıkları binasında, 2. dahiliyenin altındaki laboratuvara indirince dehşet içinde kalmıştım. Morg’da, sağ tarafımızda, arap sabunu ile karışık ölmüş insan kokuları, solda bir mermer tezgah, bir musluk ve biz. Laboratuvar bundan ibaretti.

Sonra duvar örülerek bizi morg’dan ayırdılar ve bize daracak bir yer verdiler. Görevim 17-keto-steroidleri ve 17-hidroksi

kortikosteroidleri idrarda tayin etmektir. Derken aseton tayini, derken florimetrik olarak kanda kortizol tayinine başlamıştık. Salih serum kortizollerine bakarken ben idrar metabolitlerine bakıyordum. Sonra 17-ketojenik steroidler, gaz kromatografisi ile metabolitlere tek tek bakma arzusu ile bu makineyi bozup yerle bir etmeyi başardık. Bu sırada atomik absorpsiyon spektrofotometresi de gelmişti.

O sıralarda bir yandan da Sayın Viktor bey bize otomasyonu öğretiyordu. Otoanalizörlerle oynamaya başlamıştık. İnci proteine bağlı iyoda (PBI) bakarken, bana da oto analizörle tiroksin tayinini vermişlerdi. Derken Nükleer Tıp’tan İstanbul Üniversitesi’nde fizik okumuş, Abdülkadir Sadak laboratuvara geldi ve bizler radioimmunoassay yapar olduk. Ben gama sayıcısını kullanan kitlerle çalışırken, Abdülkadir ağabey, beta sintilasyon sayıcısında insülin ve insülin otoantikolarına bakıyordu.

Salih’le gece bölümünde Kimya okurken, farkında olmadan hastane laboratuvarında modern klinik kimya ve endokrinoloji laboratuvarlarının da temellerini atıyorduk. Tabii o günler böyle bir işler yaptığımızın bilincinde değildik.

Her gün hoca poliklinik ve odasında hastalarını gördükten sonra laboratuvara iniyor ve bizleri karşısına alarak metabolizma ve hormon biyokimyasını anlatıyordu. Sanki birkaç arkadaş özel öğretmeden ders alıyorduk. Ben de klinik testlerin dışında, kelebeklerde omurgasız endokrinolojisini öğreniyor, bitkilerde ve deniz analarında steroid metabolizmasını çalışıyor ve endokrinolojik sistemlerin evrimini araştırıyordum. Bu arada, Abdülkadir ağabeyden fizik dinlerken ek olarak fizik bölümünden de ders almaya başlamıştım. Dört yıl sonra kimya ve fizik lisans diplomamı alacaktım.

Hoca benim laboratuvara deniz analarını getirip çalışmama hiç ses çıkarmıyor, tam tersi kelebekleri anlatırken vay canına bu ekdisteroidler ne acaip steroidler diyordu. Derken her türlü bitkide steroid çalışmaya başlamıştım. İdrar kokuları ile gül kokuları birbirine karışmıştı. Laborant Zehra bile yaptığım işleri sevmiş ve bana yardım etmeye başlamıştı.

Hoca bizimle birlikte laboratuvarında seminer yapıyor, bizi dinliyor ve bize öğretiyordu. Seminerden çıkıp telaşla Ana Apartmanında hastalarını görmeye gidiyordu. Türkiye’de yapamadığımız testleri Ali Raif Şeriki İlaç Laboratuvarı İngiltere’ye Searle Laboratuvarları’na gönderiyordu. Buna çok içerliyordum. Bizden ne farkları olabilirdi? Hocanın sayesinde bir gün o testlerin hepsini yapabilir hale geldik.

Hocanın insan sevgisi ve akıl almaz bir insan saygısı bizleri başarılı kıldı ve ülkemizde modern laboratuvarcılığın temelleri atıldı.

Laboratuvarda çalışırken bir sabah hoca Prof. Dr. Fritz Reimann'la birlikte geldi ve bundan sonra Reimann hocanın yerinin laboratuvarımız olduğunu söyledi ve bizlere de onun tüm araştırmalarına yardım etmemizi emretti. İnanır mısınız, bu dünyada en büyük zevklerden biriydi. Hocaya sadece laboratuvarda yardım etmekle kalmadım, her sabah koyu bir çay ve bunzen bekinin üzerinde kızarmış ekmeğini ben yapıp ikram ettim. Son gününe kadar onu yalnız bırakmadım ve astımı nedeni ile hastalandığında ben hastaneye yatırıp başucunda durdum. Reimann hocadan hepimiz o kadar çok şey öğrendik ki, onu daima saygı ve rahmetle anıyoruz.

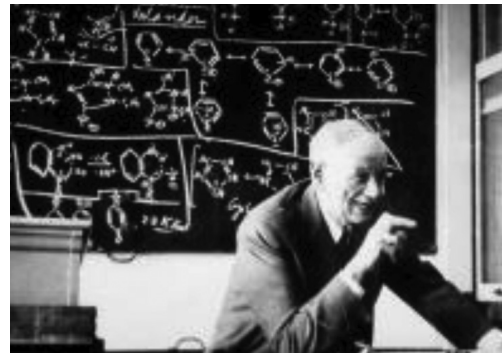

Prof. Dr. Fritz Reimann 1897'de Bohemya'nın küçük bir kentinde (Wichstadel) doğdu. Hekim olan babası kentin halk sağlığı müdürü idi. Ailesi onun da hekim olmasını arzuluyordu. Oysa o felsefeye meraklı idi. Önce fizik ve felsefe, ardından tıp okudu. Prag Üniversitesinden mezun oldu.

Reimann hoca, Tecrübi Araştırma Enstitüsünün başında iken enstitünün giderlerinin büyük bir kısmını cebinden ve A. Von Humbold Vakfı'ndan sağladığını anlatırdı. Ben kendim, kendi kişisel kitaplarına ve hediye edilen kitaplarına da Enstitünün damgasını bastığına çok kez şahit olmuşumdur. Bunun amacı kendinden sonra bu kitaplara sahip çıkılması idi. Ben o dönemde hocanın yanına sıklıkla gidip ondan tıbbi antropoloji konusunda düşündüklerini dinliyordum. Bir gün laboratuvarda bir dedikodu yayıldı. İstanbul Tıp Fakültesi'nden, ismini hatırlamadığım bir hoca, devletin malını evine götürüyor diye Reimann hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunuyor. Savcılık da Reimann'ın evinde enstitünün damgalı kitaplarını buluyor. Bu dedikodular ne kadar doğru halen bilmiyorum. Ancak Reimann hocanın enstitüden ayrılıp bize gelme-

si ile bu ya da buna benzer bir olayın etkili olduğu hep söylenmiştir. Reimann hocanın ayrılması ile, birdenbire Tecrübi Araştırma Enstitüsünün adı değişti ve yeni ismi, DETAM, ardından DETAE oldu. Reimann hoca bizim laboratuvarda besinsel anemi çalışmalarını (demir eksikliğinde toprak yeme, pika'nın psikopatolojisi) sürdürdü ve talesemi gibi kan hastalıkları, özellikle anemilerdeki radyolojik kemik değişiklikleri üzerinde Ferhan hocanın da içinde olduğu çok sayıda araştırma yaptı ve sonuçlarını Ferhan hoca ile birlikte yayınladı. Reimann hocanın tıbbi antropoloji sevgisi kapsamında kafatası kemiklerindeki anomalileri ilgilendiren yayınlarının sayısı oldukça kabarıktır. Hoca benden iki boyutlu bir röntgen filminden beyin hacmini bulmamı istedi. Ben de gidip tercümanı Prof. Mustafa İnan olan İTÜ yayınlarından Timoshenko'nun plak ve kabuklar teorisi kitabını satın aldım ve kubbe mimarisinden esinlenen bir formülü uyguladım. Formülün doğruluğunu anlamak için de eldeki kafataslarının içerisine su doldurarak röntgen filmleri ile kıyasladım. Sonra hoca bu formülle bulunmuş ölçüm sonuçlarını bir Röntgen dergisinde yayınladı.

Ben ne yazık ki Ferhan hocanın çok değer verdiği, Erich Frank hocaya yetişemedim. Ama her gün Frank hoca yanımızdaydı. Ferhan hoca, hemen her zaman hocasından bir anektod anlatır, onun hastaya yaklaşım yönteminden, ders anlatma stilinden ve tıptaki keşiflerinden bahis ederdi. Bize "Frank'ı anlamadan Klinik Bilimi anlayamazsınız" derdi. Frank'ın keşfettiği sentalinden birçok kez söz açmıştır. Fritz Arnd'in Kimya Fakültesinde sentalini kimyasal yoldan nasıl sentezlediğini, Frank'ın gerçekte bir parazit ilacı olan sentalinin yan etkisi olarak şekeri düşürdüğünü izlemesini ve böylelikle bu Dünya yüzünde Frank'ın oral anti-diyabetik kavramını nasıl ortaya attığını anlatırdı.

Prof. Fritz Arnd İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi

Prof. Erich Frank, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi

Ferhan hoca, uzun yıllar Frank'ın derslerinde tercümanlık yapmıştır. Yukarıdaki resimde Prof. Frank ders anlatırken, Ferhan hocanın da tahta başında dersi tercüme ettiği görülüyor. Erich Frank bir gün derste kendine tercümanlık yapan Ferhan Berker'e yaptığı ilave yorumlar nedeniyle "Ferhan Bey, lütfen ne diyorsam onu tercüme ediniz" der. Ferhan Hoca'nın cevabı hazırdır "Hocam, tercüme kadın gibidir, sadığı güzel olmaz; güzeli de sadık olmaz" der.

Hoca ayrıca Prof. Heilmer gibi dünyanın en ünlü bilim adamlarının konferanslarında da tercümanlık görevi yapmıştır.

Sayın Prof. Dr. Ali Özden, Güncel Gastroenteroloji (14/4) dergisinde "geçmişini bilmeyen toplumlar, geleceklerini de sağlıklı bir şekilde kurgulayamazlar" diye yazmıştı. Mustafa Kemal Atatürk bu dünyada ilk kez bilimin bir güç olduğunu sezinlemiş ve dil, din hakkında takibat gibi, bilim adamı olmanın dışındaki hiçbir hususa önem vermeden, Dünyadaki tüm bilim adamlarını Türkiye'ye davet etmişti. Sayın Prof. Dr. Ali Özden'in Erich Frank'ı anlatan bu yazısında belirttiği gibi bizler, 1933-1945 yılları arasında Musevi orijinli ve antifaşist Alman bilim adamlarının çektiği acıları ve onlara Türkiye'nin nasıl ikinci vatan olduğunu iyi öğrenmeliyiz.

Onlara olan borcumuzu hiçbir zaman unutamayacağız. Ülkemizin bugün ulaştığı bilim düzeyinin mimarları, fen fakültesini kapatan şeyhülislamı değildir. Bu vefalı bilim insanlarıdır. Hatta o insanları anavatanları ve soydaşları unutsa bile biz unutmamaya mecburuz. Onlar bu toplumun insanı olmuşlar ve insanımıza, ülkemize hizmet etmişlerdir.

Bu ülkeye verdikleriyle onlar da bu ülkenin sahibi olmuşlardır. Onların çoğu bu dünyadan göçüp gitmiş olsalar da onların bıraktıklarından gelecek nesillerin de öğreneceği daha çok şeyler var. Onlar gerçek bir vatansız ve hiçbir şey beklemeden bu ülkeye kendilerini adanmışlardır.

Erich Frank Almanya'da Ord. Prof. derecesine kadar yükselmiş, uluslararası bilim çevrelerinde saygınlığı olan bir hoca iken ülkemize gelmiştir. Onun çocuk ve fakir hastalara insanlı yaklaşımı, hekim olarak çok başarılı olması, birlikte çalıştığı hekimlere üst düzeyde katkısı olması, kısa zamanda onu efsanevi hoca haline getirmiştir. Hepimizin bildiği gibi Almanya'dan ülkemize sığınmak için gelen hocaların katkısı ile 1933 ile 1950'li yılların sonuna kadar İstanbul Üniversitesi dünyanın önde gelen üniversitelerinden birisi haline gelmiştir. Bütün Dünya o yıllarda İstanbul Üniversitesi Mecmuası gibi bu ülkenin bilimsel dergilerini merakla takip ediyorlardı.

Sayın Prof. Dr. Ali Özden'in Erich Frank'ı anlatan yukarıda belirtilen yazısında Frank, ayrıca insan olarak da mükemmelliğe ulaşan efsanevi bir hoca ve Anadolu köylüsünün çok duasını almış. Prof. Dr. Ferhan Berker, "O, her sabah kliniğe geldiğinde kapıcı ile selamlaşır, biz kapıcıya günaydın demeyi ondan öğrendik" sözleri ile Frank'taki farklılığı çok güzel ifade etmiştir.

Frankla birlikte çalışanların onun görevi ihmali, hastalara karşı umursamazlığı, hastalara kötü davranılmasını hiçbir zaman hoş karşılamadığını ifade etmişlerdir.

Frank'ın başarısı ve şöhreti genel olarak kabul görse de, bazıları diğer sığınmacı hocalar gibi onu da kıskanmışlardır. Hocanın dedikodusunu yapanlar olmuştur. Bazı densizler çiftliklerinin elden gittiğini, onlardan daha az maaş aldıklarını vs düşünerek, onları rahatsız bile etmişlerdir. Dönemin bazı hocaları kıskançlık krizi nedeniyle "Biz ne kadar fakir olsak da cebimizden her zaman çıkar birkaç Frank" ya da "adımız Frank olmasa da cebimizden çıkarırız her zaman 3-5 Frank" demek nezaketsizliğinde bulunmuşlardır. Sığınmacı hocalara emeklilik hakkı verilmemesi de yanlış bir yaklaşımdı. Bu ho-

calar 3-5 yılda bir uzatma iznine bağlı olarak çalışabilmekteydiler. Bu densiz davranışlar ve baskılar nedeniyle ne kadar değerli hocalar Amerika'ya gitmek zorunda bırakıldılar. Bilim ve bilim adamı, saygının olmadığı yerde elbette durmak istemezdi. Üniversitede oluşan bu gerginlikler Maarif Vekilinin ve Başbakanın devreye girmesiyle halledilmekteydi.

O zaman üniversite Maarif Vekâletine bağlı idi. Sığınmacı ve yabancı bilim adamlarının da görevlendirmeleri ancak Bakanlar Kurulu'nun onayı ile gerçekleşebiliyordu.

1941 yılında Alman Medeni Kanunu'nda bir değişiklik yapılır. Almanya dışında yaşayan tüm Musevi asıllı Almanlar, Alman vatandaşlığından çıkarılır. Böylece sığınmacı bilim adamları "Vatansız" duruma düşerler. Bu nedenle sığınmacıların bir kısmı TC vatandaşlığına geçmiştir. Frank çok sevilen ve saygı duyulan bir hoca olmakla birlikte, onun varlığından rahatsız olan, kendini bilmezler vardı. Frank'ın her üç yılda bir yenilenen sözleşmesinin uzatılmasını engellemeye çalışmışlar, bununla da yetinmeyip, Frank'ın yanında yetişen genç uzmanların doçent olmalarına mani olmuşlardır. Frank bu duruma çok üzülür. Dr. Muin Memduh Tayanç'a bir gün gönlünü döker; "Bilgin olmayanların seviyesine inerse, yükseldiğimiz yere layık olmuş insanlar sayılmayız" der.

Frank Türkiye'yi çok sevmiş ve yaşamının son 20 yılında Türkiye dışına hiç çıkmamıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Alman Tıp Akademisi üyeliğine seçilmesi, altın liyakat madalyası ile onurlandırılması ve Almanya'da göreve çağırılması onu bu ülkeden ayıramamıştır. O zaman Frank duygularını şöyle ifade etmiştir.

"Yurdumdan atılmış olmanın acı şaşkınlığına uğradığım günlerde bütün dünya kapılarını kapattığında yalnız ve yalnız Türkiye kollarını açarak bağrına bastı. Burası artık benim vatanımdır. Ayrılıp, nimetlerine küfranda bulunamam. Burada kalacak ve bu kutlu topraklara karışacağım." Erich Frank Amerikan Üniversitelerinden yapılan teklifleri de geri çevirmişti. O büyük insan 1934-1957 yılları arası 23 yıl bu ülkeye gece gündüz hizmet etmiştir.

Frank, Alman vatandaşlığından çıkarıldığı için vatansızdı. Sonra Türk vatandaşlığına kabul edilmiş olsa da son bazı işlemleri tamamlanamamıştı. Türkiye'ye ilk geldiğinde Taksim Parkı karşısındaki Cumhuriyet Apartmanında yerleştiği dairede 13 Şubat 1957 tarihinde vefat eder. Ferhan hoca sabah saat 05:00'de Erich Frank'ın vefatını öğrenir ve saat 07:30'da İ-

stanbul Valisi Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay ile görüşür. Vali bey bu görüşmenin ardından, Başbakan Menderes ile bir telefon görüşmesi yapar.

Bu görüşme sonrasında Frank'a acilen nüfus kâğıdı çıkarılır. Frank TC vatandaşı olarak devlet töreniyle, vasiyeti üzerine, Rumeli Hisar'da Aşyan'a gömülür. Bütün bu süreci Ferhan hoca yönetmiş ve hocasına son görevini yapmıştır.

Ord. Prof. Dr. Erich Frank'ın cenaze töreni oldukça görkemli bir devlet töreni olmasının yanı sıra, İstanbul halkı da bu büyük hocaya son saygısını gösterme fırsatını bulmuştur. Halkın gösterdiği sevgi-saygı seli yıllardır dillerde dolmaktadır. Tüm Türkiye'de onun kaybına öğrencileri, hastaları, hasta yakınları, Anadolu halkı gözyaşı dökmüştür. Bu büyük klinisyen ve bilim adamının eksikliğini üniversitesi her zaman duymuş ve duyacaktır da.

Mezarına öğrencisi Orhan Ulutin Hocanın yol göstermesi ile "Nur içinde yat Erich Frank, 1884-1957, Türk tıbbının minnet ve şükranlarıyla" ifadesini yazdırılmış, Devletimiz de onun için bir hatıra pulu çıkarmıştır.

Ferhan hocanın Frank'a gösterdiği vefayı, Ferhan hocanın öğrencileri de kendisine göstermiştir. Hepimiz onu son dakikasına kadar yalnız bırakmadık. Prof. Dr. Faruk Alagöl yoğun iş temposunun içerisinde onun sağlık sorunları ile ilgilendi, defalarca evine geldi. Ben elimden geldiği kadar onunla günleri paylaşmaya çalıştım. Uzun uzun sohbetler ettik, bana yaşadığı günleri, zorlukları ve başarıları anlattı.

Sayın eşi, Feriha hanımın da sağlık sorunlarında onu yalnız bırakmamaya gayret ettim. Son dakikalarına kadar yalnız bırakmadım.

Hoca İstanbul'daki evinde 96 yaşında hayata gözlerini yumdu.

VEFAT

Merhum Mehmet Berker ve Merhume Emine Cezniye Berker'in oğulları,
Merhume Sevim Uluöz ve Merhum Ayhan Berker ile
Ahmet- Zerrin Berker'in ağabeyleri,
Osman Çelik Uluöz – Gülsev Uluöz, Emine Sancaktar-Tanju Sancaktar'ın dayıları,
Müge- Erol Gencer, Osman-Sabahat Berker'in amcaları,
Selim -Ebru Uluöz, Cengiz Sancaktar'ın büyükları,
Mehmet Berker ve Yunus Acar'ın dedeleri,
Elio Can Acar, Raphael Acar, Emir Uluöz'ün büyük dedeleri,
Biçe Berker, Mehmet Berker, Ali- Laurel (Kühner) Berker'in babaları,
Merhume Emine Feriha Berker'in eşi

**İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi**

Prof.Dr. A.FERHAN BERKER
(01.05.1914)

vefat etmiştir

Aziz nasıh 26 Temmuz 2010 Pazartesi günü İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Mono Blok
14 Mart Anfisi'nde yapılacak anma töreninden sonra, Teşvikiye Camii'nde öğle namazına müteakiben
Aşiyan Mezarlığı'nda hocası Ord.Prof.Dr. Erich FRANK'ın yanında toprağa verilecektir.

AİLESİ

Not: Çelenk gönderilmemesi, başışının TEV Vakfı'na yapılması rica olunur.

Erich Frank'ın son isteği olan Aşiyan mezarlığına gömülmesini, nasıl ondan feyz alan öğrencisi Prof. Dr. Ferhan Berker organize edip gerçekleştirdi ise, hocanın en sevdiği öğrencilerinden biri olan Prof. Dr. Faruk Alagöl ve daha maalesef ismini bilemediğim çok kıymetli öğrencileri ve sevdikleri de hocalarının son isteği olan, Erich Frank'ın ayakucuna gömülme isteğini organize edip gerçekleştirdi. Normalde bu imkânsız bir şeydi, ama takdir-i İlahi. Tam hocası Erich Frank'ın mezarının alt ucunda boş bir mezar yeri bulundu. Vali bey ve Devlet büyükleri ile gerekli görüşmeleri yapıldı ve bu imkânsız başarıldı.

Hoca, 26 Temmuz 2010 günü üniversitedeki törenin ardından Aşiyan mezarlığında hocasının ayakucunda, Türk hekimlerinin kalbine gömüldü.

Hocam nur içinde yatın, sizlere ne kadar çok şeyler borçlu olduğumuzu unutmadık.

Teşekkür Ederiz.

KAYNAKLAR

- Bu yazıyı hazırlamamda esin kaynağı Prof. Dr. Ali Özden Hocanın Güncel Gastroenteroloji (14/4) dergisinde yayınladığı "Ord. Prof. Dr. Erich Frank" adlı yazıdır.

- Ayrıca İstanbul Üniversitesi, Tıp Tarihi ve Deontoloji hocamız Prof. Dr. Rengin Dramur'un yazmış olduğu, 50 Türk Hekimi Biyografisi, Emek Matbaacılık, İstanbul 2003 adlı kitabı olmasaydı bu bilgilerin birçoğunu sizlere iletememiş olacaktım.

"Hocam Ferhan Berker"

Eğitimleri sırasında öğrencilerin rol modeli olabilecek bir hocayla karşılaşmaları çok önemlidir. Öğrenci-hoca ilişkisi karşılıklı sağlıklı bir iletişime dönüşürse, sonuçta insanın yeteneklerinin ortaya çıkması için uygun bir ortam olur. Sorularını hocaya yöneltebilirlerse iki taraflı iletişim olur. Genelde ülkemiz öğrencileri meslek belgesi alarak mezun olurlarken, ben önce hocam Ferhan Berker'den mezun oldum. Ferhan Hocanın beni nasıl şekillendirdiğini anlatabilmem için onu tanımadan ve onunla çalışmaya başlamadan önceki kendimi birkaç anekdotla tanıtmam gerek. İlk olarak küçüklüğümde anneme her çocuk gibi bunaltırcasına sorduğum sorulardan biri şöyleydi "Anne, şu gökteki ay daha dün yarım simit gibiydi şimdi neden somun ekmek gibi"? Dini bütün annemin yanıtı; "Sus! Yoksa Allah seni de beni de cezalandırır. Onun işine karışılmaz" idi. Sonuçta sustum ama sorularımın ardı arkası kesilmedi ve devamında ortaokulda hayat bilgisi öğretmenime sorduğum sorunun yanıtının çok basit olduğunu ve bunu bilmeyecek kadar cahil

olmamam gerektiği söylenince sustum ama sorularım eksilmedi, arttı. Ta ki Hocam Ferhan Berker ile çalışmaya başlayana kadar. Sanırım onunla çalışmak tanrının bana bir lütfuydu. Zira bizim çocuk veya genç olarak ve hatta bilim öğrencisi olarak merak ettiklerimizi bizden çok önce merak etmiş, sormuş ve yanıtlarını bulmuş bir deha ile birlikte olduğumu çok geçmeden anlamıştım. Çocukluğumda ve gençliğimde eğitimim sırasında sormak istediğim tüm soruları sorabiliyordum. Sorum saçma da olsa dinler yanıtlardı hocam.

Ben Ferhan Hocamla 1970 yılında henüz üniversiteye başladığım yıl tanıştım. O sıralar ben, hem üniversiteye devam ediyordum hem de 2. Dâhiliye kliniğinde Mikrobiyoloji Laboratuvarında çalışıyordum. Hocamın o yıllarda bir Endokrinoloji Laboratuvarı kurma girişimleri oldu ve beni çalışmakta olduğum Mikrobiyoloji Laboratuvarından alarak Dr. Orhan Ünder yönetiminde kanda kortizol analizini yapmamı istedi ve birlikte bu yöntemi kurduk. Dr. Orhan Ünder 2 ay sonra Kanada'ya göç etti ve biz hocayla çalışmaya devam ettik. Ferhan Hocanın çalışmasını izlemek ileri derecede eğiticiydi. Her gün yatan hasta ve laboratuvar ziyaretleri bitene kadar Hocamızın kapısının önünde bir hasta kalabalığı olurdu ve bu kalabalığı Hoca öğleden sonra saat ikiye doğru eritir ve hızlı, kendine özgü, deyim yerindeyse gözleri fıldır fıldır, ve sanki yolu üzerindeki en ufak bir ayrıntıyı kaçırmak istemezcesine ince yapılı bir merakla evine veya ikinci mesaisine giderdi. İkinci dâhiliyedeki odasının kapısı, masası açık dururdu. İşte Hoca gittikten ve ortalık boşaldıktan sonra ben odasına girer ve lavabo köşesi diye tanımlayacağımız yerde asılı duran havlusuna gidip yüz sürerek "Tanrım bana Ferhan Hoca gibi olmam için yardım et" diye dua ederdim.

Hocam inanılmaz bir hoşgörü ve teşvikle benim öğrenci laboratuvarımız ile ilgili deneylerimi hastane laboratuvarında arkadaşlarımdan çok farklı yöntemler kullanarak yapmama hoşgörü gösterdiği gibi herkesin göstermesini sağlardı. Bu sayede sınıf arkadaşlarımdan sonucu almak için günlerce uğraştığı deneylerin sonuçlarını ben bir günden daha kısa bir zamanda alırdım. Deneylerimizden biri bize verilmiş bir numunedeki demir miktarını bulmaktı. Arkadaşlarım demiri seçici olarak çöktürüp, demir okside dönüştürdükten sonra sabit tartımla elde ettikleri demir miktarı üzerinden sonuç vermek için uğraşırken, ben numuneyi alıp içindeki demiri rodanür ile renklendirerek optik ölçümle elde ettiğim sonucu ertesi gün verdiğimde, bulduğum sonucun doğru olduğu ilan edildi. Nezih Hekim, benim sınıf, laboratuvar ve kütüphane arkadaşımıydı. Kütüphanede sonucu nasıl doğru olarak bulduğumu sordu. Ferhan Berker'in laboratuvarında başka bir yöntemle yaptığımı söylememle, uzun süredir Baha hocadan ismini duyup ta tanışmak isteyen Nezih arkadaşımın Ferhan hocayla tanışma yolu açılmış oldu. Kendisi bir süre sonra Ömer Güzel ile birlikte laboratuvarımıza gelip gitmeye başladılar. Nezih Cerrahpaşa Tıp Fakültesi kadrosunda ihtisas yaparken de endokrinoloji laboratuvarında çalışmaya devam etti ve hocadan hiç ayrılmadı.

Hocamız, Laboratuvar otomasyonuna çok önem verir, otomasyonsuz diğer gelişmiş ülkelerin laboratuvar sonuçlarıyla rekabet edemeyeceğimizi hep söylerdi. Bir gün hadi bakalım İngiltere'ye gidiyorsun dedi.

Hocam benim İngilizcem yeterli değil dediğimde " o zaman ikinci dâhiliyeye gelip hekimlerimize İngilizce dersleri veren bir hocamız var, ondan ücretsiz yoğun ders alacaksın, sana iki ay mühlet, sonra gidip otomatik analiz cihazlarının çalışmasını öğreneceksin ve o cihazlar buraya geldiğinde kullanacaksın". dedi ve iki ay sonra ben İngiltere'ye gittim. Dönüşümde gelen otomatik sistemleri kurduk ve hemen devreye sokarak hizmeti otomatik vermeye başladık. Bizimle aynı zamanda başka yerlere alınan cihazlar kurulduktan ancak iki yıl sonra devreye sokulabildi. Zamanın teknolojisi kendi hatasını bulacak kadar akıllı olmadığından, oluşan hataları bizim düzeltmemiz ve doğru sonuca ulaşmamız gerekiyordu. Sorunları gidermek için tüm teşebbüslerimizi destekler alınan sonuçların kliniğe uyumunu bizzat denetlerdi. Hatta zaman zaman, şimdi bizim KYS diye adlandırdığımız Kalite Yönetim Sisteminin ve bu gün TSE –ISO-IEC-17025 laboratuvar akreditasyonunun en temel ögesi olan ve LAK diye bildiğimiz laboratuvarlar arası karşılaştırmayı bizden habersiz yapar, sonuçlar doğru geldiğinde bizi kutlamayı hiç ihmal etmezdi. Bu işi yurt dışındaki laboratuvarlara yaptırdı, ücretini eşine dostuna ödetirdi. Teknik olarak çözdüğümüze inandığı bir metot sorununun çözümünün makaleye veya tebliğe dönüşmesi gerektiğine inandığında bir kongre veya sempozyumda sunmamızı teşvik ederdi. Daha öğrenciliğimiz sırasında böyle birkaç sunum ve bir makalemiz yayınlandı. Adımın geçtiği ve 1972 tarihli bu makale

“Hipofizo-hipotalamo-adrenal aksın tedavisinde serum kortizolünün rolü” başlıklıdır ve serum kortizolü tayin deneylerimizde elde ettiğimiz fluoresansla birlikte bu fluoresansın ne anlama geldiği hususunda Hocanın bizi nasıl eğittiği hafızamda çakılıdır. Bu makale ve eğitimle hocamızdan yaşamıma katılan en büyük zenginliklerden biri, bir araştırmacı makaleye dönüşürken, onda emeği olan herkesin hakkının makalede isim veya teşekkür olarak verilmesidir. Bir diğeri ise yurt dışında yapılan her testi bizim yapabileceğimiz özgüveni ve en önemlisi alçak gönüllülüktür. Hoca hep alçak gönüllülüğün insanı alçaltmayacağını, yücelteceğini fakat bunun da hemen olmayacağını zaman zaman söyler, daha da önemlisi bilgeliğinin yanında alçakgönüllülüğün en iyi örneği olarak bize ve tüm meslektaşlarına rehberlik ederdi. Literatüre baktığınız zaman belki hocanın adının geçtiği yayın sayısı az olabilir ama eşsiz kimya ve biyokimya bilgisini tevazuuyla insan vücudu üzerine bir sanatçı titizliğiyle uygulama yeteneği, hocayı farklı kılıyordu. Bu özelliğinin halk tarafından bilinmesi, kapısının önünde hep hasta yoğunluğu ve kuyruklara neden olurdu. Hocayla çalıştığımız yıllarda aletli analiz henüz kimya fakültelerinin müfredatında yokken biz hocanın teşvikiyle birer aletli analiz uzmanı olduk. Henüz kimya öğrencisi iken bizden sonra otomasyona giren Ankara Üniversitesindeki laboratuvarlarının aygıtlarında çıkan sorunları çözmek üzere Ankara’ya birden fazla kez gittiğimi hatırlarım. Bu arada laboratuvarımızda yağ asidi ve inozitol analizlerini başarıyla yürüttüğümüz gaz kromatografi aletimizin hidrojenini kendi jeneratörü ile elde ederken bakımını yapamadık ve jeneratörü kaybettik. Hocanın tepkisi tek cümleydi; “Canınız sağ olsun”. 13 sene sonra İstanbul’a döndüğümde bu aygıtı DETAM’ın bir odasında buldum. Arkadaşımız Abdülkadir Sadak ile birlikte Bayrampaşa’da bir sanayi atölyesinde kolonunu kapillere çevirerek güncel modellerine taş çıkarırcasına yeniden kullanmaya başladık. Öğrencilerimden Fatma Suna Süngü bununla doping kontrolü konusundaki tezini tamamladı. Jüri üyelerinden biri hocamızın en iyi öğrencilerinden Dr. Halil Azizlerli ağabeyimizdi. 1976 yılında Kimya yüksek mühendisi olarak mezun olduğumda Hocam beni de yanına alarak bir anabilim dalı başkanına götürdü. Aletli analizde usta olduğumu büyük bir övgüyle tanıttıktan sonra orada ihtisas yapmam için ricada bulduysa da günün koşulları buna elverişli olmadığından Hacettepe Üniversitesi’nde doktora yapmak üzere hocamdan ayrıldım. Ayrılırken son dersini verdi. O da tek cümle idi; “yeteneklerini kullan, kimsenin adamı olma! Geri dönersen kucakım sana hep açık olacak” dedi ve ayrıldık. Doçent olduktan sonra Nezir Hekim arkadaşımın önerisiyle yeniden şimdi çalıştığım Adli Tıp Enstitüsü’ne geldim. İstanbul’a döndükten sonra da hocamla görüşmeye devam ettim, onun olumlu motivasyon ve katkılarını aldım. Hoca emekli olduktan sonra evine her ziyaretine gittiğimde “Bak bu günlerde ne öğrendim biliyor musun” cümlesiyle bizim önümüzde hep yolumuzu aydınlatıcı olmuştur. Şimdi de aydınlatıyor. Bir defasında eşim ve çocuğumla birlikte onu ziyaret ettiğimde, eşimin biyokimya uzmanı olduğunu öğrendi ve ona Biyokimya ve metabolizmaya ilgili çok ayrıntılı cevaplar gerektiren sorular sormuştu. O yıllarda epeyce ilerlemiş yaşına rağmen bilimsel merakı hala devam ediyordu. Hala bizden ilerideydi geriye asla düşmedi. Nur içinde yatsın. Tanrı onun gibi hocalardan Türkiye’yi mahrum etmesin.

Prof. Dr. Salih CENGİZ
İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

Sevgili Nezih,

Eline sağlık, güzel bir yazı olmuş, bu vesile ile Hoca'yı bir kez daha Rahmetle anıyorum. Aşağıda kısa bir paragraf olarak duygularımı iletiyorum. Tekrar teşekkür ederim.

Sevgiler,

Fa ruk ALAGÖL

Ferhan Berker'in anısına

Uzun yıllar İstanbul Tıp Fakültesi, Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalı'nda birlikte çalıştığımız, Nezih Hekim, her ikimizin de etkilendiği Prof. Dr. Ferhan Berker ile ilgili bir makale hazırlayarak göndermiş. Yazıda, Ferhan Berker'in hayatı nakledilirken, Hocamızdan defalarca zevkle dinlediğimiz, tıp tarihinin önemli anıları ve olayları da konu ediyor. Bin dokuz yüz otuz üç niversite Reformu sıradan bir olay değil, Hitler Almanya'sının felaketi yeni kurulan bir Cumhuriyetin bilim dünyasına hayat kazandırmak için kullanılıyor. Böylece etkisi nesiller boyu devam edecek olan bir yenilenme dönemi başlayacaktır.

İstanbul Tıp Fakültesi, çeşitli bilim dallarına davet edilen değerli bilim adamları ile önemli bir ivme kazanmış, çağdaş bir düzeye ulaşmıştır. Bu düzeyi devam ettirebilmenin bile ne kadar zor olduğu bugün daha iyi anlaşılmakta.

Ferhan Berker'in Prof. Dr. Erich Frank ile çalışması kendisinin olduğu kadar ğrencisi olan bizlerin de yaşamını büyük ölçüde etkilemiştir. Hoşgörülü, demokrat, bilgisini saklamayan kişiliği ile etrafındakilere örnek olmuştur. Hasta vizitleri ve bilimsel toplantılar özgürce tartışılan, en doğrunun arandığı mekan haline gelmiştir hep.

İstanbul Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine yaptığı katkıları sıralarken, belki de en önemlilerden biri, laboratuvarlara verdiği öncelik olmalıdır. İç Hastalıkları Biyokimya ve Endokrinoloji laboratuvarları otomasyonun uygulandığı ilk ünitelerden (ilk de olabilir) olmuştur.

Bu yazıyı okumamıza ve Ferhan Berker Hocamızı yad etmemize vesile olduğu için Nezih Hekim'e teşekkür ederim. Tüm okuyuculara sevgi ve saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Fa ruk ALAGÖL

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalı, İstanbul

